

Tove Kristensen

Bjarne Ibsen

..... KORT FORTALT

FRIVILLIGE PÅ PLEJECENTRE

VENNEFORENING ELLER 'EGNE FRIVILLIGE'

FRIVILLIGE PÅ PLEJECENTRE: VENNEFORENING ELLER 'EGNE FRIVILLIGE'

Tove Kristensen og Bjarne Ibsen, Center for forskning i Idræt, Sundhed og Civilsamfund.

Udgivet af Center for forskning i Idræt, Sundhed og Civilsamfund, Institut for Idræt og Biomekanik, SDU, 2018.

ISBN 978-87-93669-21-5 (trykt version)
ISBN 978-87-93669-22-2 (pdf)

Fotos: Colourbox.dk

RUDERSDAL
KOMMUNE

FAABORG-MIDTFYN
KOMMUNE

ODENSE
KOMMUNE

FAXE KOMMUNE

NORDEA
FONDEN

SAMSPILLET MELLEM DEN FRIVILLIGE OG DEN KOMMUNALE SEKTOR

De seneste år er der eksperimenteret med et tættere samspil mellem den frivillige og den kommunale sektor, og der er store forventninger til, at samspillet både vil fremme det frivillige engagement og øge kvaliteten i en række kommunale indsatser.

Formålet med dette forskningsprojekt har været at generere viden om de mange eksperimenter og blive klogere på fordele og ulemper ved samspillet.

Projektet er gennemført fra 2015 til 2018 og har omfattet fem kommuner: Odense Kommune, Faaborg-Midtfyn Kommune, Faxe Kommune, Rudersdal Kommune og Aarhus Kommune. Såvel kommunerne som Nordea-fonden har givet økonomisk støtte til forskningsprojektet.

Projektet har et stærkt tværfagligt sigte – på tværs af den frivillige og den offentlige sektor og på tværs af samfundsområder. Projektet består både af en forskningsdel og en formidlingsdel.

1. For det første er der gennemført en undersøgelse af den kommunale politik på området. Både i form af en spørgeskemaundersøgelse af alle danske kommuners politik og konkrete indsatser og ved interviews med politikere og ledende embedsmænd i de nævnte kommuner.
2. For det andet er samarbejdet mellem kommunerne og foreninger og frivillige kortlagt, idet der i både 2016 og 2018 er gennemført en spørgeskemaundersøgelse af a) kommunale institutioner, centre og indsatsers samarbejde med foreninger og frivillige og b) en spørgeskemaundersøgelse af foreningers samarbejde med kommunale institutioner.
3. For det tredje er der gennemført dybdegående analyser af 17 cases, hvor kommune og civilsamfund samarbejder: Samarbejdet på skoleområdet, flygtningeområdet, det grønne område, det sociale område, sundhedsområdet, kultur- og fritidsområdet samt om borgerinddragelse i lokalsamfund.
4. For det fjerde er undersøgelsens analyser formidlet til både praktikere og forskere i form af tre brugerkonferencer, fremlæggelse af undersøgelsens resultater på fem videnskabelige konferencer, Kort Fortalt publikationer til praktikere, videnskabelige artikler, halvårslige møder med de fem kommuner, omkring 50 oplæg og foredrag samt mange interviews til medier.

Abstract

Der er en lang tradition for, at frivillige hjælper til på plejehjem og plejecentre, og næsten alle plejecentre samarbejder i varierende omfang med foreninger og frivillige. Der er imidlertid store forskelle på den måde, det frivillige arbejde organiseres. På nogle plejecentre står man selv for rekrutteringen af frivillige og koordineringen af deres arbejde. På andre plejecentre er det en forening, som står for de frivillige indsatser.

I denne Kort Fortalt ser vi på, hvilken betydning det har for det frivillige arbejde på et plejecenter, om det er organiseret i en støtteforening, eller om det er organiseret af plejecenteret selv? Analysen bygger på interviews med såvel personale som frivillige på to plejecentre i samme kommune. På det ene plejecenter er det en venneforening, som planlægger og gennemfører alle de frivillige aktiviteter på plejecenteret uden væsentlig indblanding fra personalet. På det andet plejecenter benytter man sig af 'egne frivillige', som en lønnet aktivitetsmedarbejder er koordinator for. Analysen viser, at sidstnævnte plejecenter både bruger mange ressourcer på at koordinere det frivillige arbejde, men samtidig føler at det er svært at lede de frivillige, fx til at påtage sig nye opgaver og til at forbedre deres relation til beboerne på plejecentret. Plejecenteret tør ikke at stille krav af frygt for at skræmme de frivillige væk. I den afsluttende perspektivering peges der på behovet for, at man finder en balance mellem hensynet til de frivilliges motivation og plejecenterets og beboernes behov.

Baggrund

Plejehjem og plejecentre er en af de store velfærdsinstitutioner i Danmark. Frivillige spiller en stor rolle på de fleste plejecentre og har gjort det lang tid før, det politiske fokus på en større inddragelse af foreninger og frivillige i de kommunale institutioner tog fart. En undersøgelse fra 2016 af kommunale institutioners samarbejde med foreninger og frivillige i Odense Kommune, Faaborg-Midtfyn Kommune, Faxe Kommune, Rudersdal Kommune og Aarhus Kommune viste, at næsten alle plejecentre og aktivitetscentre for ældre havde et samarbejde med foreninger og frivillige, og der var ikke forskel på dette mellem kommunerne.

De frivillige fungerer typisk som besøgsvenner, spisevenner og som hjælpere for den enkelte ældre på cykelture, gåture, motion og træning, til lægebesøg mv. I nogle institutioner står foreninger og frivillige også for vågetjeneste, når der ikke er pårørende til at være hos en døende person. Mange foreninger og frivillige står for (eller hjælper til ved) forskellige arrangementer og aktiviteter som banko, historiefortællinger, busture, fællespisning, koncerter, underholdning og andre arrangementer.

Ældrekommissionen pegede i 2012 på, at samarbejdet med frivillige kan bidrage til at skabe højere livskvalitet blandt beboerne på landets plejecentre. En undersøgelse gennemført af Rambøll for Socialstyrelsen viser dog, at der er meget store forskelle mellem plejecentre på, hvor stor den frivillige indsats er, og hvilke aktiviteter de frivillige står for.

Udviklingen af plejecentrenes samarbejde med foreninger og frivillige er først og fremmest sket på det enkelte plejecenter. Først de senere år har stadig flere kommuner udviklet politikker og strategier for samarbejdet. Derfor er det også meget forskelligt, hvordan plejecentrenes samarbejde med frivillige er organiseret. På nogle plejecentre står man selv for rekrutteringen af frivillige og koordineringen og ledelsen af de frivilliges indsats. På andre plejecentre er det en venne- eller støtteforening, som står for de frivillige indsatser på plejecenteret.

I denne Kort Fortalt ser vi på, hvilken betydning det har for det frivillige arbejde på et plejecenter, om det er organiseret i en støtteforening, eller om det er organiseret af plejecenteret selv? Og hvad betyder organiseringsformen for, hvordan det frivillige arbejdes ledes?

Analysen bygger på en kvalitativ undersøgelse af to plejecentre, hvor organiseringen af det frivillige arbejde er grebet forskelligt an. Sidst i hæftet er metoden for undersøgelsen kort beskrevet.

Hæftet er disponeret på den måde, at først beskrives det frivillige arbejde på de to plejecentre, dernæst sammenlignes organiseringen og ledelsen af det frivillige arbejde på de to plejecentre, og til sidst diskuteres det, hvad man kan lære af analysen.

■ Plejecenter 1

Plejecenteret er beliggende i en mindre by med ca. 1300 indbyggere i udkanten af kommunen. De frivillige er organiseret i en selvstændig venneforening, der har eksisteret i ca. 20 år. I det følgende omtales den som *Foreningen*. Den fungerer på sædvanlige foreningsvilkår med vedtægter, generalforsamling og en bestyrelse med ni medlemmer. Foreningens målgruppe er beboerne på plejecenteret samt ældre borgere i lokalområdet, og dens formål er at *"aktivere og skabe aktiviteter for beboere og ældre medborgere i lokalområdet"*. Foreningens indtægter kommer fra medlemskontingenter fra de godt 150 medlemmer, \$79-midler der uddeles af kommunen efter særskilt ansøgning samt deltagerbetaling fra arrangementer og fester for lokale borgere og pårørende.

Foreningen blev dannet på initiativ af en tidligere leder af plejecenteret.

"Der kom det op i tiden, at man skulle have 'venner' på plejehjemmene (...). Men samtidig med at man lavede Foreningen (...), så lukkede man jo også lidt ned for kommunens dagcentre og aktivitetscentre. Førhen, da jeg startede her på plejecenteret, da var der jo ansat to piger i et dagcenter og et daghjem (...). De to piger havde til opgave at sørge for at lave de arrangementer, som Foreningen i dag står for". (Leder af plejecenter 1)

Foreningen har altså erstattet et kommunalt tilbud. Ifølge lederen af plejecenteret er der en stærk opbakning til Foreningens aktiviteter i lokalsamfundet.

"I de lokale byer i området er der en utrolig stor opbakning til foreningen (...). Det er yderst sjældent, at der bliver holdt et arrangement herude på Lars Tyndskids Mark, hvor der ikke er 100-120 mennesker med". (Leder af plejecenter 1)

Foreningens indsats på plejehjemmet er primært at arrangere og afvikle underholdningsarrangementer. Der afholdes et arrangement ca. hver 14. dag, og disse er ofte af musikalsk karakter. Derudover består arrangementerne af fester med spisning for beboere og pårørende, hvor beboere fra lokalområdet også er velkomne. Der arrangeres modeopvisning en gang om året, og fastelavnsfest med tøndeslagning er også en tilbagevendende begivenhed. Foreningen engagerer også kunstnere og afholder omkostningerne dertil. Alt det praktiske i forbindelse med festerne står foreningens frivillige for.

"Det er faktisk os, der gør det (står for arrangementerne). Altså, vi har jo for det meste underholdning og sådan noget (...), og det er os, der bestemmer – sådan set – hvem der kommer og underholder. Det er også os, der bestiller dem og betaler dem" (Frivillig 1 i Foreningen)

Foreningen sørger også for transport for de beboere fra lokalsamfundet, der ikke er i stand til at klare transporten selv, og det er blandt andet udgifterne forbundet med dette, som den økonomiske støtte fra kommunen skal dække.

Såvel leder som personale på plejecenteret betragter foreningens bidrag til plejehjemmet som meget værdifuldt og støtter gerne op om såvel foreningens arbejde som arrangementerne.

"De laver sørme et stort stykke arbejde. De bager boller og kager og sørger for musik til 1½-2 timer om eftermiddagen (...). Det skal vi simpelthen støtte, at der er nogen, der gider at gøre det kæmpe store stykke arbejde". (Personale 1 i Plejecenter 1)

Opbakningen fra personalet udmønter sig i hjælp på et rent praktisk plan, men uden antydning af, at det er til gene eller ulejlighed i deres arbejdsdag:

"Jamen, vi sørger for at komme til deres arrangementer og støtte op om det, og (...) sørge for at få kontingent hos beboerne samlet ind (...). Det skal vi bare værne om". (Personale 1 i Plejecenter 1)

Der er i de fleste tilfælde en klar skillelinje mellem personalets opgaver og Foreningens opgaver. Men Foreningen tilbyder også at træde til, hvis der ikke er det nødvendige personale til rådighed i bestemte situationer, fx hvis beboere skal til læge eller på sygehus. Der er ikke klare retningslinjer for, hvilke opgaver Foreningen og de frivillige må tage sig af.

"Næhhh (...) ikke at jeg sådan har tænkt, men altså jeg ved jo, at vi må ikke gå ind og tage deres arbejde (...). Vi kunne jo aldrig drømme om at gå ind med noget pleje overfor beboerne". (Frivillig 1 i Foreningen)

Selvom der hersker enighed om, hvilke opgaver der hører til i foreningen og hos personalet, kan der hos personalet spores en frygt for, at frivillige på sigt kan gøre personalet overflødig i et eller andet omfang, selvom det er fastslået i kommunens frivillighedspolitik, at *"varetage af kerneopgaver hverken kan eller skal overdrages til civilsamfundet"*.

■ Plejecenter 2

Det andet plejecenter er beliggende i en af kommunens to hovedbyer. De frivillige, der er tilknyttet plejehjemmet, er engageret af plejecenteret selv og betegnes som *"egne frivillige"*, som man havde otte af, da undersøgelsen blev gennemført i 2017. Formålet med det frivillige arbejde på plejecenteret er at *"støtte og hjælpe beboere på ældrecentret"* og at *"skabe aktiviteter for beboerne"*. Plejecenteret har ansatte aktivitetsmedarbejdere, ansat i flexjob, til at stå for aktiviteter og arrangere fester, bankospil og anden underholdning. Herunder hører Dagligstuen, hvor beboerne har mulighed for at være med på de fleste hverdage. Det er primært der, de frivillige kommer. En af aktivitetsmedarbejderne fungerer som kontaktperson for og leder af de frivillige.

Udgifter forbundet med de frivilliges arbejde dækkes af økonomisk tilskud fra § 18-midler (Serviceloven) fra kommunen samt fra overskud fra salg af bankoplader. Selvom § 18-midler normalt gives til frivillige sociale foreninger, er det lykkedes plejecenteret at få støtte derfra til aktiviteter i Dagligstuen.

De 'egne frivilliges' indsats er beskrevet i et værdigrundlag, hvoraf det bl.a. fremgår, at *"frivillige vil arbejde for at fremme aktivitetstilbuddene til beboerne i Dagligstuen, støtte medarbejderne i Dagligstuen ved i praksis at "give en hånd med" og evt. komme med forslag til aktiviteter samt hjælpe til ved arrangementer, men ser sig ikke i stand til at stå alene for aktiviteterne"*. I samme dokument præciseres det, at der ikke tilbydes hjælp i boliggrupperne, til lægebesøg samt til rengøring og plejeopgaver.

Til forskel fra de frivillige i det først beskrevne plejecenter står de frivillige ikke for aktiviteter, hvor borgere fra lokalsamfundet kan deltage. Plejecenteret har dog samarbejde med bl.a. en skole og en børnehave, men det foregår udelukkende med personalet som drivkraft.

Helt konkret går de frivilliges indsats ud på at hjælpe til, når der er åbent i Dagligstuen. Derudover deltager de i forberedelse og afvikling af bankospil og gudstjenester, der foregår én gang om måneden, bl.a. ved borddækning, servering af kaffe og efterfølgende afrydning og opvask. Ved større fester for beboerne og pårørende deltager de frivillige også som ekstra hjælpende hænder. Lederen af plejecenteret beskriver de frivilliges bidrag på plejehjemmet på denne måde.

"De ønsker egentlig ikke andet end at være med ved det bankospil eller den sangeftermiddag (...), de kender deres rolle (...). Gudstjenesten ved de, at de skal dække bord til. Det har de det godt med, og så har vi sådan haft nogle lister på dem hver især med, hvad de har lyst til (...), og så får de deres månedsplan udleveret". (Leder af Plejecenter 2)

Personalet udarbejder en plan over de aktiviteter, der skal foregå den kommende måned, hvorefter de frivillige byder ind med, hvad de gerne vil hjælpe med. De frivillige opfattes som hjælpere, og de står ikke selv for aktiviteter, hvilket de heller ikke ønsker.

Personalet værdsætter de frivilliges indsats og synes, at deres engagement er et frisk pust for beboerne, der bidrager til at øge aktivitetsniveauet.

"De løser nogle opgaver, som vi ikke selv har ressourcer til (...). Til banko er der nogen, der hjælper med at lægge brikker på, og der er nogen, der hjælper med at lave kaffe, rydde frem og rydde væk (...). Den ene ting er, at det øger aktivitetsniveauet i huset. Den anden er, at det er godt, at der kommer nogen, der ikke er fag-faglige (...). De snakker til beboerne på en anden måde". (Personale på Plejecenter 2)

Der lægges således vægt på, at de frivilliges indsats er et vigtigt supplement til personalets arbejde, og at det ville medføre et bortfald eller i hvert fald reduktion af en række aktiviteter, hvis der ikke var frivillige til at hjælpe. Både personalet på plejecenteret og de frivillige har en klar opfattelse af, hvad de frivillige ikke skal bruges til. En af de interviewede medarbejdere udtrykker det på denne måde.

"Der er nogle ting, der kræver særlige kompetencer, som man ikke kan involvere frivillige i (...), og jo tættere på borgeren man kommer ude i boliggrupperne, der skal man altså være varsom". (Personale 1 i Plejecenter 2)

■ To måder at organisere det frivillige arbejde

Der er flere fælles træk ved de frivilliges indsats i de to plejecentre. På begge plejecentre værdsætter såvel lederen som personalet de frivilliges indsats i meget positive vendinger, og der er den samme opfattelse af, hvilke opgaver de frivillige ikke må beskæftige sig med. Men det frivillige arbejde i plejecenter 1, som organiseres af en støtteforening, er meget bredere i både sigte og indhold end det frivillige arbejde på plejecenter 2, som primært går ud på at hjælpe aktivitetsmedarbejdere på plejecenteret med de aktiviteter, de står for. Den store forskel mellem de to plejecenters frivillige arbejde er imidlertid den måde, det organiseres og ledes.

På plejecenter 1 er det en støtteforening, som organiserer det frivillige arbejde på plejecenteret. Det er foreningen, som selv tager initiativ til og står for gennemførelsen af aktiviteter på plejecenteret. Personalet involveres i lille grad, men møder som regel op til aktiviteterne for at vise deres opbakning. Der er ingen former for kontrol af Foreningens aktiviteter fra plejecenterets side. Af Foreningens vedtægter fremgår det, at plejecenterets medarbejdere skal være repræsenteret i bestyrelsen, og det har lederen af plejecenteret valgt at være, men *'hun kom-*

mer bare aldrig (...). Hun får altid en dagsorden, og så når jeg snakker med hende, så spørger jeg hende, om der er noget: "Nej, det kører jo så godt" (Frivillig 1 i Foreningen). Foreningen giver endvidere udtryk for, at det er let at få nye frivillige. *"Vi har faktisk nogen, der har sagt, at de gerne vil være med, hvis vi står og mangler (...). Det er ikke noget problem for os"*. (Frivillig 2 i Foreningen).

På plejecenter 2 er det i princippet plejecenteret, der er ansvarlig for de frivilliges indsats, rekrutterer nye frivillige og udarbejder en oversigt over aktiviteter, som de frivillige kan tilbyde at hjælpe med. Plejecenteret har imidlertid svært ved lede de frivillige af frygt for *'at træde på dem'*. For det første vil plejecenteret gerne ændre på de frivilliges indsats. De frivillige vil helst stå for aktiviteter i Dagligstuen, men da mange af beboerne på plejecenteret er for svage til at komme i Dagligstuen, vil plejecenteret gerne have de frivillige til at komme på afdelingerne, hvor de ældre er. Men det vil de frivillige ikke. *"Vi har pointeret gang på gang, at vi vil IKKE op i afdelingerne (...)"*. (Frivillig 1 i Plejecenter 2)

For det andet vil plejecenteret også gerne have de frivillige til at have en mere inkluderende relation til beboerne

i de aktiviteter, de står for, men de frivillige ser sig selv som en slags hjælpere på aktiviteterne.

"Hvis vi har en fest her, så vil beboerne rigtig gerne danse, og det kan jeg godt mærke, at det er der da nogen af de frivillige, der skal coaches til (...). Nogle af dem vil, og andre siger nej tak (...). Men vi skal jo ikke træde på dem". (Leder af plejecenter 2)

Det er i overensstemmelse med udsagnene fra en spørgeskemaundersøgelse fra 2016 af samarbejdet mellem kommunale institutioner og foreninger og frivillige, hvor godt 50 plejecentre eller lokalcentre deltog. En af lederne skriver bl.a., at *'det ikke altid er det, der er vores og politikernes målsætning, som vores frivillige har lyst til at lave'*, og en anden leder fortæller, at centeret har været igennem en *'proces med afklaring af forventninger til nogle frivillige, som havde sat deres egen dagsorden for etik, og hvordan man er sammen med beboerne'*.

For det tredje synes personalet, at det er vanskeligt at rekruttere frivillige til plejecenteret. De føler sig pressede på tiden og synes heller ikke, at de ved, hvordan man bedst rekrutterer nye frivillige. *"Jeg har så mange opgaver, og det ligger ikke i min stilling, at jeg skal ud og være opsøgende, vel?"* (Personale 1 i Plejecenter 2).

For det fjerde tør personalet ikke stille krav til de frivillige. *"Jeg er bange for, at de så gør sådan her (lægger armene over kors)"*. (Personale 1 i Plejecenter 2). Personalet og lederen efterlyser bl.a., at de frivillige tager et mere selvstændigt initiativ.

"De kan ikke stå så meget alene (...). Det kunne jeg måske godt ønske mig, at der kom nogle generationer ind, som også kom med gode ideer, så vi kunne udvikle det sammen". (Leder af Plejecenter 2)

Lederen af plejecenteret har overvejet, om det ville være bedre med en forening til at organisere det frivillige arbejde, da plejecenteret bruger en del tid på at tage sig af

de frivillige. Men hensynet til 'egne frivillige' holder hende tilbage. *"Jeg vil jo ikke skræmme de frivillige væk, for det tror jeg faktisk, vi gør. Vi træder dem lidt over tæerne, hvis vi stifter en forening (...)"*. (Leder af Plejecenter 2)

Denne oplevelse af de frivillige svarer til udsagnene fra en spørgeskemaundersøgelse fra 2016 af samarbejdet mellem kommunale institutioner og foreninger og frivillige, hvor godt 50 plejecentre eller lokalcentre deltog. Lederne skriver bl.a., at *'de frivillige kræver personaletid, da de frivillige ikke selv ønsker at planlægge aktiviteter, men kun at deltage/hjælpe med aktiviteter/arrangementer'*. Det kræver *'tid og overskud at "nurse" dem i en travl hverdag, og det kræver ofte en del logistik at inddrage frivillige til udflugter og større arrangementer'*.

Refleksioner og opmærksomhedspunkter

På baggrund af en analyse af to plejecentre skal man være varsom med at trække bastante konklusioner. Analysen er dog i god overensstemmelse med plejecenterlederes svar i den nævnte spørgeskemaundersøgelse af samarbejdet mellem kommunale institutioner og foreninger og frivillige, som blev gennemført i 2016. I stedet for at konkludere vil vi her til sidst pege på nogle forhold og dilemmaer, som analysen viser, at man skal være opmærksom på, hvis man ønsker at styrke det frivillige arbejde på et plejecenter.

For det første har plejecentrene svært ved at lede de frivillige. Under overskriften *'god organisering og godt samarbejde fremmer frivillig indsatsen'* skriver Socialstyrelsen i 2014, at *'en intensiv koordination af den frivillige indsats på plejecentrene er en drivkraft, der fremmer aktivitetsniveauet'*. Analysen af det frivillige arbejde på plejecenter 2 viser imidlertid, at de frivillige på den ene side ikke selv vil stå for aktiviteterne, men på den anden side også modsætter sig plejecenterets forsøg på at lede dem. Denne erfaring med de frivillige gav flere af lederne af plejecentre og lokalcentre i den førnævnte spørgeskemaundersøgelse også udtryk for. En leder skrev, at *'aftaler omkring opgaveløsning kan være udfordrende, da den frivillige kan trække sig'*, mens en anden skrev, *'at frivillige kan melde afbud til enhver tid, hvorefter vi ikke er nok til at udføre en aktivitet'*.

Denne erfaring fra plejecentrene hænger dels sammen med et forhold, som Socialstyrelsens publikation også peger på, at *'rekruttering og fastholdelse tager afsæt i de frivilliges motivation og interesser'*. Men det skyldes også en overdreven opfattelse af, at hvis man stiller krav

til de frivillige, så 'træder man på dem' og 'skræmmer dem væk', som de interviewede medarbejdere udtrykker det i denne undersøgelse. Hvis plejecenteret ønsker at organisere de frivillige selv, må det finde en balance mellem de frivilliges interesser og plejecenterets behov. Man kan ikke 'lede og fordele' det frivillige arbejde, som man kan med det lønnede arbejde, men man kan motivere de frivillige og sætter rammer for deres indsats. Men det er også muligt at forholdet mellem de frivillige og ledelsen er anderledes, når det er plejecenteret selv, der har ansvaret for de frivillige, end når det er en forening, der organiserer det frivillige arbejde.

For det andet synes denne undersøgelse at vise, at der er store fordele ved, at det frivillige arbejde på plejecenteret udgår fra en forening, som kan være en decideret støtteforening, en lokal pensionistforening eller en afdeling af Ældre Sagen. Det er for det første billigere for plejecenteret. Samme publikation fra Socialstyrelsen peger på, at en aktiv koordinering af de frivillige kan være 'dyr' i lønnede personaletimer, som lederen af plejecenter 2 også har erfaret. Dernæst har en forening givetvis lettere ved at rekruttere nye frivillige, især hvis det er en almen forening for ældre i lokalområdet, der også har andre aktiviteter end at støtte plejecenteret. Endelig har foreningen måske den fordel, at den har lettere ved at lede det frivillige arbejde på centeret, fordi foreningens bestyrelse (måske) i højere grad opfattes som en legitim leder af frivillige. Men der kan også være ulemper ved, at det er en forening, som står for de frivillige aktiviteter i plejecenteret. Først og fremmest at plejecenteret i mange tilfælde fralægger sig muligheden for at afstemme de frivillige aktiviteter i forhold til plejecenterets og de ældres ønsker og behov. Det afhænger dog af plejecenterets relationer til foreningen.

For det tredje stiller analysen spørgsmålstejn ved det formålstenlige i en formalisering af, hvad det frivillige arbejde omfatter. Det er en udbredt opfattelse, at skriftlige aftaler om de frivilliges færden på plejecenteret er fremmende for samarbejdet. Dels for at de frivillige er be-

kendte med en række generelle forpligtelser og normer på plejecenteret. Dels for at præcisere, hvad de frivillige må og ikke må. Det er derfor tankevækkende, at der ikke er formelle retningslinjer på plejecenter 1 for, hvad Foreningen og de frivillige må hjælpe til med, og det åbner efter alt at dømme for en bredere vifte af samarbejdsmuligheder end på plejecenter 2. Der har man en skriftlig aftale, der præciserer de frivilliges opgaver, og den holder de frivillige sig til, når plejecenteret forsøger at involvere de frivillige i andre opgaver. På begge plejecentre er der hos personalet og de frivillige en enighed om, at de frivillige ikke skal tage sig af plejeopgaver. Men ud over denne afgrænsning af, hvad de frivillige må beskæftige sig med, synes det i højere grad at være tradition (ikke mindst hos de eksisterende frivillige) end plejecenterets, beboernes og nye frivilliges ønsker og behov, der bestemmer, hvad det frivillige arbejde omfatter på det enkelte plejecenter.

METODE

Analyserne bygger på en række interviews med lederen, personale samt frivillige på to plejecentre i samme kommune. I det første plejecenter blev lederen, to ansatte, hhv. SOSU-medhjælper og SOSU-assistent, samt to bestyrelsesmedlemmer fra *Foreningen* interviewet. I det andet plejecenter var det ligeledes lederen samt to medarbejder, hhv. demensmedarbejder og aktivitetsmedarbejder, der blev interviewet. Endvidere blev to af plejehjemmets *egne frivillige* interviewet. Skriftligt materiale fra såvel plejecentrene som kommunen vedr. frivilligt arbejde generelt som frivilligt arbejde på plejecentre specifikt er også inddraget i analysen. Endelig henvises der flere steder i analysen til en spørgeskemaundersøgelse af kommunale institutioners samarbejde med foreninger og frivillige, som Ibsen og Levinsen gennemførte i 2016, hvor godt 50 plejecentre og lokalcentre deltog i.

SUPPLERENDE LITTERATUR

Ibsen, Bjarne og Levinsen, Klaus (2017). *Kommunale institutioners samarbejde med foreninger og frivillige – omfang, holdninger og udfordringer*. *Movements* 2017:1. Center for forskning i Idræt, Sundhed og Civilsamfund. Syddansk Universitet.

Kristensen, Tove (2017). *Samskabelse med frivillige i den offentlige sektor*. Speciale. Det Sundhedsvidenskabelige Fakultet, Syddansk Universitet.

Socialstyrelsen (2014). *Afdækning af muligheder og udfordringer i forhold til øget inddragelse af frivillige på plejecentre i tre kommuner* (resumé).

Social- og Integrationsministeriet (2012). *Livskvalitet og selvbestemmelse på plejehjem*. Udgivet af Kommissionen om livskvalitet og selvbestemmelse plejebolig og plejehjem.

FRIVILLIGE PÅ PLEJECENTRE VENNEFORENING ELLER 'EGNE FRIVILLIGE'

KORT FORTALT publikationer fra forskningsprojektet:

Civilsamfundet som 'motor' i facilitetsudvikling

Frivillige på plejecentre: Venneforening eller 'egne frivillige'

Samspejlet mellem lokale flygtningeorganisationer og kommunale institutioner

Borgerinddragelse i lokaludvikling: Borgerstyret budgettering og dialogmøder

Frivilligt socialt arbejde - autonomi og afhængighed

Frivillige grønne kræfter - samarbejde med frivillige på det grønne område

'Frie frivillige' i kommunen

Se alle udgivelser fra forskningsprojektet på projekthjemmesiden:

www.sdu.dk/frivillig-kommunal